

I.

Az olvasókedv felkeltése minden irodalmi anyagrész tanórai feldolgozásának célkitűzése. A leleményes tanár a módszerek sokaságát alkalmazza, variálja, hogy igyekezete eredményes legyen, a népmesék kedves tarkaságától a sokrétűbb klasszikusokig, korunk irodalmáig az irodalom vonzáskörébe vezesse tanítványait. Az órák természetes eleven közegét, életteli lüktetését az adja, hogy az egyes műalkotások zárt világába való behatolás és azok tartalmilag, eszmileg kapcsolódó egymásutánja mellett folytonosan sor kerül *kitekintésre*. A koncentrikusan felépített irodalmi anyag köré így újabb és permanensen bővülő köröket vonunk, rávezetve a gyermekeket arra az ösvényre, amelyen már önállóan tájékozódva kell haladniuk. Tanulságos lenne összegyűjtve látni azokat a módszereket, amelyekkel a magyartanárra a szűkebb értelemben vett anyag tanítása közben hidat von végső célunkhoz: A jó ízléssel válogatott művek önálló olvasásához. A *mai magyar irodalom* vonzáskörébe vezetni tanítványainkat – hogy szűkítsük a vizsgáladási területet – nem könnyű, de mulaszthatatlan feladat.

Gondjaink és töprengéseink túl mutatnak az esztétikai nevelés, ízlésformálás szféráján. A serdülő gyermekek nagy fogékonysággal, érdeklődéssel várják az élményeket, túladó érzéseiknek példaképet, sokszor bálványt keresnek. Töm Sawyer, Nemessek, Bornemissza Gergely, Baradlayné, Nyilas Misi mellett álmaik mai megfelelőjét kutatják. Ha nem jut el hozzájuk mozgalmas korunk művészi kifejezése, akkor a modernet, az újat keresve csak a felszint utánózzák az öltözködés, hajviselet, viselkedés diatábjában.

A felelősség elsősorban a nyolcadik osztályban tanító pedagógusoké. Ha mi elmulasztottuk, ki fogja őket rávezetni, hogy mi a művészi és mi a giccs a születő alkotásokban, hogy nem a meglepően új forma alapján ítélünk modernnek egy művet, hogy a Kortárs, az Alföld közleményeinek megértése éppúgy nemcsak az értelmiségiek kiváltsága, mint a modern dráma-irodalom, hogy nemcsak a középiskolai, egyetemi tanulmányok hanem a sok olvasás, gondolatcsere is elvezethet a tájékozottság jöleső érzéséhez, hogy művelődési, szórakozási igényüket nem elég csak a lezárt, klasszikussá érett életművekben keresni, hogy napjaink irodalmának olvasgatása életközelségénél fogva sok izgalmas órát ígér?

II.

Óratervek és komplex módszertani leírások helyett az olvasásra ösztönzés kínálkozó lehetőségeinek sokaságából egyet emelek ki, amely hatásában az eredményesebbek közül való.

Nyolcadik osztályban önkéntesen alakult csoportoknak a második félévben több témakört ajánlottam, amelyből hetet választottak önálló tájékozódásra, közös feldolgozásra: Újabb ifjúsági irodalmunk, Tamási: Ábel, Szegegyesség szárnyai, Váci Mihály és Simon István költészete, Illyés Gyula költészete, Tallózás a Kortárs és az Új Írás utolsó évfolyamában, Debreceni írók, költők az Alföld és a Hajdú-Bihari Napló irodalmi rovata alapján, Kedves (élő) írók, költők.

Feladatukat, a közös célt és az anyaggyűjtés néhány módját megbeszeltük. A munkához nagy buzgalommal kezdtek. A tanári bizalom ösztönözte őket: A feladat komoly, hisz ők tartják a foglalkozást, méghozzá nem is a kezükbe adott könyvből. Előttük van a példák sora, a mérték: Az irodalomórák élményszerű hangulata. Sokat kell tanulniuk, hogy szembenézhesenek a kíváncsi osztállyal, és ne kelljen meghátrálniuk már az első kérdések után. Tudták, hogy gondosan kell kiválasztaniuk azt a néhány művet, amelyet bemutatásra szánunk, hogy hangulatot és maradandó élményt kell teremteniük, nem csupán adatok felolvasását. A munkacsoportok közötti versengés éreztette hatását már a felkészülés időszakában is.

A téma munka közben vers- és novellásoköteteket vásároltak, könyvtárakba jártak, igénybe vették a tájékoztató szolgálatot, megtanultak bánni a katalógussal, kéréslappal. (Eddig főként az iskolai és az ifjúsági könyvtárat vették igénybe.) Erezték a folyóiratolvasó-terem ihlető csendjét, lexikonokat böngésztek, jártak az Alföld szerkesztőségében.

Az összegyűjtött anyag feldolgozását a csoportokon belül munkamegosztással végezték: Egyikük a bevezető kiselőadást írta, amelybe az életrajzot, rövid pályaképvázlatot, a művek, írók csoportosítását foglalták. (Ilyenféle feladatokban már volt némi gyakorlatuk: 7. osztálytól kezdve – év elején elkészített terv szerint – írók, költők évfördülőjei alkalmával ötperces kiselőadást tartottak az irodalomórák elején vagy a végén. Az anyaggyűjtés akkor egyszerűbb, körvonalazottabb volt.) Két tanuló a bemutatásra szánt verseket, prózai részleteket tanulta meg vagy novellafelolvasásra készült, másikat verset, elbeszélést vagy regényt elemzett.

Tájékozódásukról, felkészülésükről az olvasmánybeszámolókra tantervileg engedélyezett

órákon és rajfglalkozások félóráiban számoltak be. Az órán ismertetett írók nem voltak egészen ismeretlenek az osztály többsége előtt. Valamit tudtak már róluk, és ezeket a másol szerzett ismereteket most ők is szívesen elmondták, hasznosították. (Már az előző években hozzászoktattam őket ahhoz, hogy hallgassák a rádió és a tv irodalmi adásait. Folyóirat-, rádió- és televíziószolgáltatók tartottak hetenkénti váltakozással, de ezt a feladást rendszerint rég kinőtték, többen is figyelték az irodalmi műsorokat. 5-10 percet szívesen szántam beszámolóik meghallgatására minden héten. Nem voltak elveszett percek.) Mások kivágott cikkeket, a Népszabadság, Hajdú-Bihari Napló ünnepi mellékletét hozták fel a foglalkozásra. A buzgó tevékenység, az igényes munka láza átragadt az osztály többségére. Közben fűzetükbe szorgalmasan jegyezték az írók nevét, műveik címét, egy-egy fontosabb évszámot, utólag pedig a kölcsönkért jegyzetből, kötetből a megtetszett költeményeket, idézeteket.

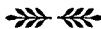
A foglalkozások végén nekem is volt szavam: Megerősítettem vagy helyére illesztettem ítéleteket, korrigáltam ízlésüket vagy exponáltam, látás-, érzésközelségbe hoztam problémákat, látlatot adtam műveknek, világnézeti, etikai, esztétikai beszélgetést kezdeményeztem. (Hazaszeret, magánélet és közélet összhangja, irodalom és politika, szabadság és szabadosság, a tartalom és a forma egysége, a modernség, utalás világirodalmi párhuzamokra, kortárs írók helye az irodalom folyamatában, újszerűségük, aktualitásuk stb.) Arra most is nagyon vigyáztam, hogy amit mondok, ne kinyilatkoztatásként tegyem, ne csupán a tekintély elve alapján. Éreztettem, hogy egy kicsit a munkatársuk is vagyok, én is folyamatosan, szinte velük együtt igyekszem tájékozódni. Nincs bennem mindenre kész, mindenre jó meghatározás, a problémák engem is foglalkoztatnak. A parlamentális érté-

kelést szívesebben fogadták, mint amikor szokványos számonkérésben bizonyítjuk rájuk tudásuk fogyatékoságait. Alkalmunk volt a közösen végzett munka folyamatában tetten érni, korrigálni ismeretszerző módszerünk hibáit is. A tanulók érezték, hogy egy szép órának, foglalkozásnak nem passzív befogadói, nem is epizód szereplői voltak, hanem alkotói. A tudás, a siker élményéért dolgoztak, nem a jelesért, jó pontért. Nem kevesebbet kellett bizonyítaniuk, mint azt, hogy mire képesek, ha a feladat nem oldalszámra kifejezhető.

III.

Ezek a sikeres szárnypróbálgatások kétségesen tették azt a felfogást, hogy a gyermekeket legnehezebb az élő irodalomnak megnyerni. Nem mondhatunk le arról, hogy épp az utolsó évtizedek eseményeinek, életünk mindennapjainak művészi visszatükröződését megismerjék tanítványaink, a felnövő generáció, mert ezt a hatást, ezt az élményt semmiféle történelemkönyv, napilap vagy ideológiai tanfolyam nem pótolhatja. Sartre kifejezésével: „Egy adott kor irodalma annyi, mint maga a kor, ahogy irodalma megemészette.” (Interjú! Nagy írók műhelyében, I/148.) – A társadalom örömét vagy szenvedését saját érzelmein át kifejező művész mindig népszerű volt és az lehet ma is: Az írók vagy hőseik magatartása követésre ösztönöz, méltatlan, pózokban élő példaképek helyett igaz példára. Ha a könyvek által érzelmeiken át tudtukba hatol korunk súlyos szépsége, a most jó és a most rossz, életre szóló vonzerőt gyakorol tanítványainkra a kortárs irodalom.

DR. KISS ALBERTNÉ
Debrecen, Általános Iskola

Dr. Veszprémi László
Szeged, Tanárképző Főiskola

A. GRAFOSZKÓP (ÍRÁSVETÍTŐ) DIDAKTIKAI SZEREPE

Az oktatás hatékonyságának fokozásán, az ismeretek elsajátításának „hogyan” problémáján alkotóan gondolkodók napjainkban egyre több új eszközt bocsátanak a nevelők rendelkezésére: Feladatunk, hogy megismerjük, kipróbáljuk, használjuk ezeket, megkeressük helyüket az oktatás folyamatában, kapcsolatukat a már ismert eszközrendszerrel, és ennek alapján igyekezzünk előbbre lépni alkotóan e fontos területen.

Ennek kapcsán szeretném: *bemutatni az írásvetítőt,
felvetni az elvi-gyakorlati problémákat.*